

TÁVOL AZ IRODÁTÓL - LEHETŐSÉG AZ ADÓOPTIMALIZÁLÁSRA?

Tóth Orsolya Éva¹

ABSZTRAKT

A távmunkában és home office-ban történő munkavégzés előfordulása az elmúlt években jelentősen megnövekedett, elterjedésüket a Covid19-járvány nagyban elősegítette. Jelen cikk a távmunka egy szűkebb szegmensére, a határon átnyúló távmunka esetére fókuszál, és munkavállalói szempontból elemzi az adóoptimalizáció lehetőségét, valamint az esetleges adózási kockázatokat. Munkáltatói oldalról vizsgálva a határon átnyúló távmunka kapcsolódó adózási kihívásait, a cikk a távmunka elterjedését gátló, komoly tényezőket mutat be.

A cikk további célja annak a megállapítása volt, hogy a hazai munkaerőpiac által kínált munkák külföldről, távmunkában történő elvégzése hogyan befolyásolhatja a magyarországi adóbevételeket. A számítások során három forgatókönyvet dolgoztam ki, amelyek alapján megállapítható, hogy a magyar költségvetés legkevesebb 46 milliárd forint bevételtől esik el, ha a távmunkában meghirdetett munkák 10 százalékát határon túli távmunkában végzik el. Amennyiben a távmunkában/home office-ban végezhető állások felét nem belföldön töltik be, akkor az adó- és járulékbevételek 229 milliárd forinttal lehetnek alacsonyabbak.

Ez a kutatás rávilágít arra, hogy a technikai fejlődésnek köszönhető munkaerőpiaci változások milyen hatással vannak az egyénekre, a munkáltatókra és az állami költségvetésekre adózási szempontból. A fenntartható adóbevételek érdekében az államoknak adórendszereik alakításánál ezen tényezőket is figyelembe kell venniük.

JEL-kódok: D14, F22, H24, H61, J2, J61

Kulcsszavak: határon átnyúló távmunka, adóoptimalizáció, telephely, transzferár, költségvetés bevételei, személyijövedelemadó-alap eróziója

¹ *Tóth Orsolya Éva* mesteroktató, Budapesti Gazdasági Egyetem, Pénzügy tanszék; PhD-hallgató, Budapesti Gazdasági Egyetem Vállalkozás- és Gazdálkodástudományi Doktori Iskola. E-mail: toth.orsolya@uni-bge.hu.

1. BEVEZETÉS

A pandémia idején felgyorsult a digitalizáció folyamata, amely érintette a gazdaság számos területét. A digitalizáció lehetővé tette, hogy a munkavállalók a Covid19-járvány miatti lezárások alatt is képesek legyenek a tevékenységüket, munkájukat folytatni távmunkában. Azok a munkáltatók, akik korábban elzárkóztak a távmunka lehetőségétől, a távmunka alkalmazásával lehetőséget biztosítottak arra, hogy munkatársaik oly módon végezzék a munkájukat, hogy minimálisra csökkentsék a fertőzés kockázatát, védjék a kollégákat. A megváltozott munkakörülmények segítették, hogy a munkavállalók is rugalmasabban tekintsenek munkájukra, és kiszabaduljanak korábbi kötöttségükből. A távmunka lehetősége sok vállalat esetében a pandémia után is megmaradt.

Az otthonról és/vagy teljes távmunkában végezhető munkák esetében a munkavállaló részéről felmerülhet, hogy a munkavállaló korábbi lakóhelyét megváltoztassa akár az országon belül, vagy más országban telepedjen le hosszabb-rövidebb időre. Míg az első adózási szempontból látszólag nem okoz különös fejfájást, addig a második eset számos adózási kérdést vet fel mind a munkáltató, mind a munkavállaló részéről. Meglévő munkavállalójukon keresztül a vállalkozások könnyen olyan helyzetben találhatják magukat, hogy ugyanazon munkavállaló esetében más adózási szabályokat kell, kellene alkalmazniuk. Azaz a távmunka elterjedése növeli annak a lehetőségét, hogy adott munkavállaló más államban bírjon személyi jövedelemadó szempontjából illetőséggel, mint munkáltatója társasági adó szempontból.

Habár a digitalizáció a hagyományos munkáltató-munkavállaló kapcsolatokon túl érinti az egyéb, szerződéses viszonyokat is – mivel például lehetőség nyílt arra, hogy a megbízott internetkapcsolat segítségével utazás közben tegyen eleget a megbízási szerződésben foglaltaknak, vagy vállaljon a magánszemély egyéni vállalkozóként munkákat –, jelen tanulmány a munkavállalói jogviszonyban megvalósuló, határon átnyúló távmunka eseteit vizsgálja.

Tekintettel arra, hogy az államok személyijövedelemadó-szabályai nem harmonizáltak, különböző adókulcsok és különböző módszerek hatályosak, felvetődik annak a lehetősége, hogy a digitalizáció eredményeképpen a személyi jövedelemadó tekintetében a verseny még fontosabb szerepet kap (Esteller Moré–Galmarini, 2023). A személyi jövedelemadó optimalizációja korábban is lehetséges volt, azonban a távmunka potenciális növekedésével a magánszemélyek nagyobb számban kerülnek ilyen döntési helyzetbe, és mérlegelhetik, hogy tudják-e és akarják-e minimalizálni adófizetési kötelezettségüket (Kleven et al., 2020).

A cikk első részében bemutatom a távmunka fogalmát, majd a következő rész arra keres választ, hogy hazai és nemzetközi szinten hogyan alakulnak a távmunka-statisztikák, hány munkavállaló lehet érintett, milyen tendenciák várhatók.

A továbbiakban ismertetem a határon átnyúló távmunkához kapcsolódó adózási kérdéseket, különös tekintettel az adóügyi illetőség fogalmára, szerepére. A következő szakasz a magánszemélyek lehetőségeit, kockázatait taglalja, majd a munkáltatók adózási kockázatait tárgyalom. A cikk érinti a digitális nomád vízum rendszerét, majd az utolsó, záró részben bemutatom a személyi jövedelemadó- és járulékbevételre gyakorolt hatásának a becslését Magyarország esetében. A cikk az eredmények összegzésével, a kutatás korlátainak ismertetésével és a lehetséges kutatási irányok azonosításával zárul.

2. A TÁVMUNKA/HOME OFFICE ELŐTÉRBE KERÜLÉSE

A pandémia alatt elterjedt home office és távmunka a kutatók és a szakértők figyelmét is felkeltette hazai és nemzetközi szinten egyaránt. A tanulmányok egy része a hatékonyság kérdésével, a munkáltató ellenőrzési lehetőségével foglalkozott, míg mások az otthoni munkavégzés előnyeit vagy hátrányait taglalták a munkavállalók lelki egészségének szempontjából. A kutatások egy része azt vizsgálja, hogy vajon hogyan alakul a munkaerőpiac, megtörténik-e a teljes visszarendeződés, vagy akár a home office- és távmunka-lehetőségek nagyobb teret nyernek a jövőben.

2.1. A távmunka definíciója, a határon átnyúló távmunka esetei

A távmunkát sokféleképpen lehet definiálni, azonban – tekintettel arra, hogy jelen tanulmány a magyarországi távmunkához kapcsolódik – a 2012. évi I. törvény a munka törvénykönyvéről 196. §-ában meghatározott definícióját mutatom be először (Mt).

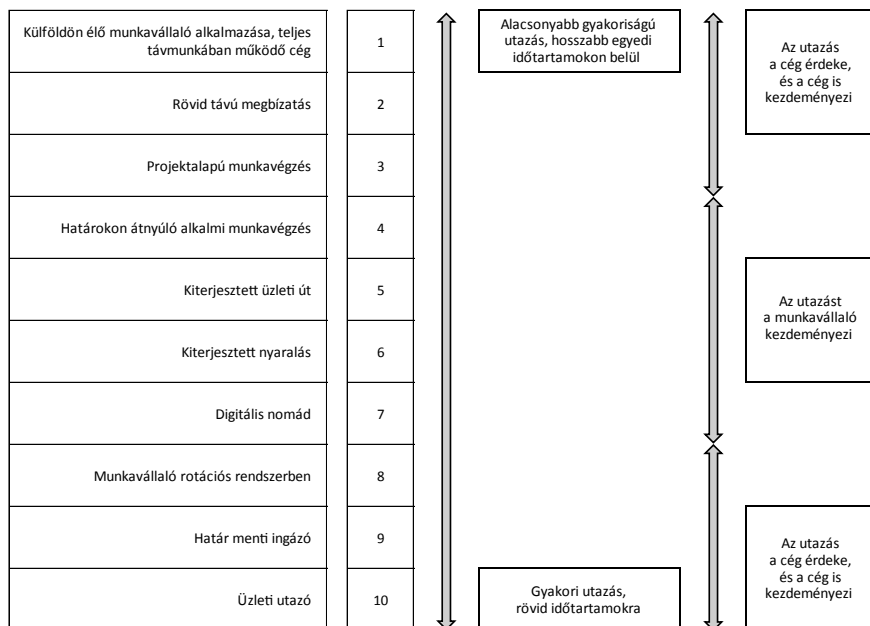
A hatályos szabályozás szerint „távmunkavégzés esetén a munkavállaló a munkát a munkaidő egy részében vagy egészében a munkáltató telephelyétől elkülönült helyen végzi”. Fontos, hogy már a munkaszerződésben meg kell állapodni arról, hogy az adott munkavállaló foglalkoztatása távmunkavégzésben történik, az ellenőrzést pedig a munkáltató számítástechnikai eszköz alkalmazásával végzi, és az is lényeges, hogy a munkavállaló a munkáltató telephelyén a tárgyévben maximum a munkanapok egyharmada esetén végez munkát (ettől a felek eltérhetnek).

A gyakorlatban a távról történő munkavégzésnek számos formája létezik; egyik kitüntetett változata, amikor a munkavégzés határon átnyúlik, azaz a munkavállaló külföldről végez munkát digitális eszközök használatával. Az alábbi ábra remekül szemléltet tíz esetet, amikor megvalósul a határon átnyúló távmunka (Tonge, 2023). Az esetek megkülönböztetése két szempont mentén történt. Egy-

részt különbség van azon esetek között, amikor a munkavállaló vagy a munkáltató kezdeményezi a határon túlról történő távmunkavégzést. Továbbá az utazások gyakorisága és az eltöltött idő is eltérő lehet egyes esetekben.

1. ábra

A távmunka határon átnyúló formái

Forrás: Tonge (2023)

A munkavállaló által kezdeményezett esetek közé sorolhatók például azok a példák, amikor egy nyaralást és/vagy egy üzleti utat hosszabbítanak meg oly módon, hogy a munkavállaló egy ideig külföldről végzi előtte és/vagy utána a munkáját. Idesorolható, amikor a munkavállaló saját akaratából országot vált, és onnan végzi távmunkában tovább a munkáját, vagy digitális nomádként, gyakori helyváltoztatással folytatja tevékenységét.

A KPMG „*Current trends in remote working*” elnevezésű tanulmánya is rámutat arra, hogy a távmunka igényét a kutatásban szereplő cégek 73 százalékánál a munkavállaló kezdeményezi, azaz a munkavállalók igénylik a rugalmas munkavégzés lehetőségét (KPMG, 2023). A vakációk vagy az esetleges kiküldetések meghosszabbítása tekinthető jutalomnak vagy akár motivációs eszköznek, amelyek méltán lehetnek népszerűek a munkavállalók körében.

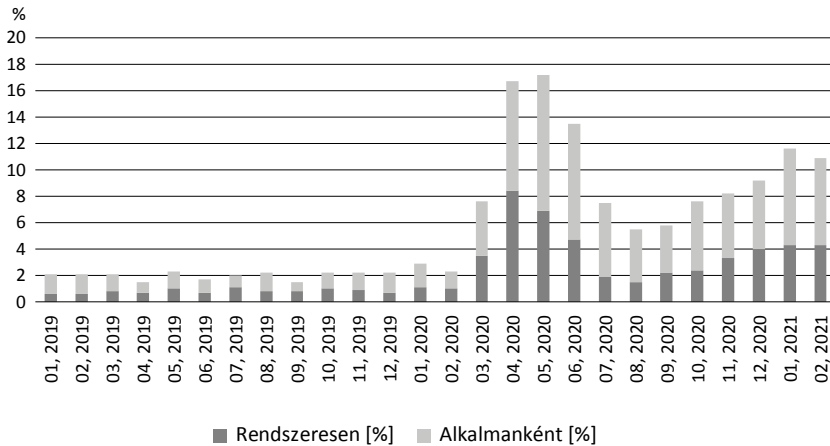
A munkáltatók által kezdeményezett határon átnyúló távmunka motivációja üzleti jellegű, a munkáltató érdekeit szolgálja.

2.2. A távmunka előfordulása, gyakorisága

A KSH (2021) 2019-re és 2020-ra vonatkozóan vizsgálta a munkaszerződésben meghatározott módon, távmunkában rendszeresen, informatikai és telekommunikációs eszközök igénybevételével munkát végzők számát.

2. ábra

A távmunkában és/vagy home office-ban dolgozók arányának havi alakulása

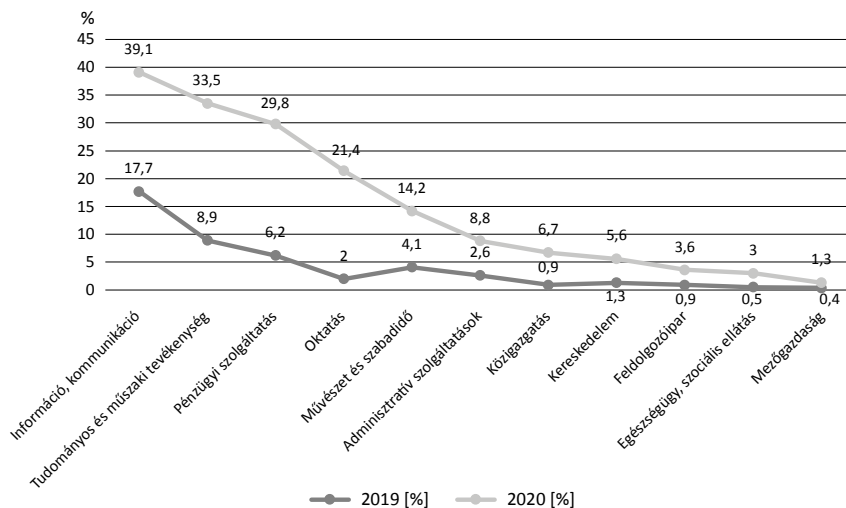
Forrás: KSH (2021) alapján saját szerkesztés

A 2019-es év során láthatóan nincs érzékelhető változás a távmunkában vagy home office-ban munkát végzők számát illetően, azonban 2020. márciusában már jelentős növekedés volt tapasztalható, mert a számuk megháromszorozódott: akkorra már több mint 300 ezer személy dolgozott így. A legmagasabb értéket 2020. májusában érte el a távmunkában vagy home office-ban munkát végzők száma: ekkor számuk közel 760 ezer volt, amely az összes foglalkoztatott 17,2 százalékát jelenti.

Természetesen az egyes nemzetgazdasági ágakban távmunkában vagy home office-ban foglalkoztatottak aránya eltérő. A járvány előtti és a járvány utáni időszakot megvizsgálva, eltérő arányokat és eltérő növekedési ütemet tapasztalhatunk.

3. ábra

A távmunkában és/vagy home office-ban dolgozók aránya egyes nemzetgazdasági ágakban

Forrás: KSH (2021) alapján saját szerkesztés

A KSH (2021) által végzett időszaki felmérés alapján látható, hogy az első három helyen mind a két évben ugyanazon szektorok szerepeltek: információ és kommunikáció szektor, tudományos és műszaki tevékenység, valamint a pénzügyi szolgáltatások szektora. 2020-ban a legtöbben az információ és kommunikáció ágazatban dolgoztak távmunkában, a szektorban foglalkoztatottak közel 39 százaléka; már a 2019-es év során is 17,7% százalékuk dolgozott távmunkában ebben az ágazatban.

Ha azonban azt vizsgáljuk meg, hogy milyen növekedés volt tapasztalható az adott ágazatokon belül, akkor látható, hogy a legnagyobb növekedés az oktatási szektorban volt tapasztalható, itt a 2020-as év során szinte minden ötödik ember távmunkában vagy home office-ban volt foglalkoztatott, szemben a 2019-ben tapasztalt 2 százalékkal.

A Kormányzati Informatikai Fejlesztési Ügynökség és a Szövetség a Digitális Gazdaságért (IVSZ) megbízásából a GINOP-3.1.1 (Programozd a jövőd!) kiemelt projekt keretében a Századvég (2022) által elvégzett kutatás során 622 fős mintát elemezve vizsgálták többek között a távmunkával és digitális nomádsággal kapcsolatos véleményeket és attitűdöket. A minta alapja az Oktatási Hivatal által fenntartott Diplomás Pályakövető Rendszer volt. A mintában felsőfokú informatikai tanulmányaikat befejező szakemberek szerepeltek, akik 2006-tól kezdődően

fejlesztették be tanulmányaikat. Ennek megfelelően csak a válaszadók 7,1 százaléka volt 40 év feletti (Századvég, 2022)

A Századvég kutatása kimutatta, hogy a válaszadók közül 560 személy, azaz 80 százalékuk belföldi munkáltatónak vagy megbízónak dolgozik Magyarország területén. Adózási szempontból jelen tanulmány szempontjából azok az esetek fontosak, amikor a munkavégzés helye külföld és/vagy a megbízó és munkáltató külföldi. A kutatásuk szerint ez a válaszadók 44 százalékát teszi ki (Századvég, 2022).

A *Profession.hu* oldalán 2023 október 28-án 15 581 állás volt meghirdetve, amelyek közül 1513 (9,7%) esetben jelölték meg a távmunka és/vagy a home office lehetőséget. A felület nem tesz különbséget ezen két kategória között, és arra sem szűrhetünk, hogy mely állások tölthetők be külföldről. A hirdetések között 23 különböző kategóriára szűrve lehet keresni. Egy álláshirdetés több kategóriába is besorolható, így a kategóriákban egyenként szereplő álláshirdetéseket összesítve 19 186 darabot kapunk eredményként, amelyből 1978 (10,31%) esetben van távmunka/home office lehetőség. Megvizsgálva az egyes kategóriákon belül azon hirdetések arányát, ahol a távmunka és/vagy a home office lehetősége adott, az alábbi táblázatban látható eredményeket kapjuk.

1. táblázat**A meghirdetett távmunka- és home office-állások száma és aránya**

Profession.hu kategória	Összes meghirdetett állás (db)	Ebből távmunka, home office (db)	Távmunka, home office arány kategórián belül (%)	Távmunka, home office arány az összes távmunka, home office álláshoz képest (%)
IT-programozás, Fejlesztés	581	300	51,64	15,17
IT-üzemeltetés, Telekommunikáció	415	193	46,51	9,76
Üzleti támogató központok	409	165	40,34	8,34
Pénzügy, Könyvelés	1022	299	29,26	15,12
Ügyfélszolgálat, Vevőszolgálat	401	117	29,18	5,92
Jog, Jogi tanácsadás	111	30	27,03	1,52
Marketing, Média, PR	345	93	26,96	4,70
HR, Munkaügy	371	84	22,64	4,25
Bank, Biztosítás, Bróker	328	68	20,73	3,44
Oktatás, Tudomány, Sport	152	25	16,45	1,26
Szállítás, Beszerzés, Logisztika	753	98	13,01	4,95
Értékesítés, Kereskedelem	1474	190	12,89	9,61
Mérnökök	1133	128	11,30	6,47
Adminisztráció, Asszisztens, Irodai munka	932	104	11,16	5,26
Építőipar, Ingatlan	493	41	8,32	2,07
Közigazgatás	63	5	7,94	0,25
Cégvezetés, Menedzsment	98	7	7,14	0,35
Mezőgazdaság, Környezet	109	4	3,67	0,20
Egészségügy, Gyógyszeripar	238	7	2,94	0,35
Gyártás, Termelés	1250	8	0,64	0,40
Vendéglátás, Hotel, Idegenforgalom	1540	4	0,26	0,20
Fizikai, Segéd-, Betanított munka	1770	3	0,17	0,15
Szakmunka	5198	5	0,10	0,25
Összesen	19186	1978	10,31	100,00

Forrás: Profession.hu alapján saját szerkesztés

A kapott adatok alapján megállapítható, hogy a meghirdetett állások közül a legnagyobb arányban távmunkában vagy home office-ban végezhető munkákat az IT-programozás, Fejlesztés (51,6%), az IT-üzemeltetés, Telekommunikáció (46,5%) és az Üzleti támogató központok (40,3%) kategóriákban találjuk. Az egyes kategóriákban újonnan meghirdetett állások esetében további növekedést tapasztalha-

tunk a távmunkában és/vagy home office-ban végezhető munkák tekintetében a korábbi számokhoz viszonyítva.

Az összes meghirdetett távmunkában és home office-ban végezhető munkák közül a legnagyobb arányt az IT-programozás, Fejlesztés (15,17%) és a Pénzügy, Könyvelés (15,12%) kategóriákban találjuk. Bár számosságát tekintve a szakmunka kategóriájában 5198 állást hirdettek meg, ami az összes meghirdetett állás 27,1 százaléka, a távmunka és home office lehetősége gyakorlatilag nem értelmezhető ebben a munkakörben.

A hazai adatok áttekintése után érdemes a nemzetközi trendeket is megvizsgálni. Az Eurostat felmérése alapján 2019-ben, a pandémiát megelőzően a 20–64 éves korosztály 5,5 százaléka dolgozott otthonról, míg 2020-ban már 12,3 százalékkuk; és kisebb növekedési ütemben bővülve ugyan, de 2021-ben már 13,5 százalékkuk dolgozott ily módon. Kiugró növekedést mértek például Stockholm esetében, ahol a munkavállalók 40,5 százaléka dolgozott otthonról 2021-ben, ami több mint 30 százalékos növekedést jelentett 2020 és 2021 során (Eurostat, 2022).

Boeri és szerzőtársai arra keresték a választ, hogy milyen arányt képviselnek azok a munkák, amelyek akár otthonról is végezhetőek. Számításaik alapján például Olaszországban ez az arány 23,95 százalék, Németország és Franciaország esetében 28,7, illetve 28,22 százalék, míg az Egyesült Királyság esetében elérheti a 31,38 százalékot is. Ezek a számok főleg a szolgáltatások esetében tapasztalhatók, mint például mérnökök, ügyvédek, építészek és tanárok munkavégzése esetén (Boeri et al., 2020).

Kitekintve az Egyesült Államokra, Brynjolfsson és szerzőtársai kutatásaik során azt találták, hogy a pandémia ideje alatt a munkavállalók fele otthonából végezte a munkáját (Brynjolfsson et al., 2020). Az általuk mért 50 százalékos arány jelentősen meghaladja az Európában mért arányokat.

3. ADÓZÁSI KÉRDÉSEK

A munkavállalói mobilitást értelmezhetjük határokon belüli és kívüli mobilitásként. Wildasin rámutat, hogy a mobilitás esélyét befolyásolja a távmunka lehetősége és a technológiai fejlettség szintje (Wildasin, 2021).

A mobilitásból fakadó adózási előny kihasználása nem újdonság: a nagy vagyonnal rendelkező magánszemélyek már korábban is törekedtek arra, hogy alacsony adóterhelésű országokban telepedjenek le. Ahogy a Kleven és szerzőtársai által készített tanulmányból is kiderül, neves színészek, előadóművészek és sportolók helyezték át adóügyi illetőségüket, válaszul országaik extrém adóterhelésére. A tenisz, a motorsport és a golf híres, tehetsz szereplői jellemzően az úgynevezett adóparadicsomokat (például Monte-Carlót) választották, míg az előadóművészek

választása más országokra is esett, például Belgiumra és Írországra. A szerzők munkájuk során arra a következtetésre jutottak, hogy a munkaerőpiac különösen magas jövedelemmel rendelkező szereplői közül a kevésbé helyhez kötött, humántőke-igényes munkakörökben foglalkoztatottak szintén érzékenyek az adózási környezetre, és hajlamosak az adóügyi illetőségük változtatására (Kleven et al., 2020).

A pandémia okozta változások elősegítik más, korábban nem mobil munkaerőpiaci szegmensek mobillá válását, ezzel felerősítve az adóversenyt (IMF, 2022).

3.1. Gondos adótervezés – tudatos munkavállalás?

Azt, hogy egy magánszemély mely államban köteles személyi jövedelemadót fizetni, mindig az adott ügylet alapos megvizsgálása után lehet megállapítani. A határon átnyúló távmunka esetén figyelembe kell venni a hatályban lévő tartózkodási és munkavállalási szabályokat, a vonatkozó adó- és járulékszabályokat, illetőleg a vonatkozó nemzetközi egyezményeket.

A Bornman és szerzőtársai által kialakított adózási ismeret (tax knowledge) fogalom alapján az adózási ismeretek szintjét a jogszabályok, az eljárási teendők ismerete, illetőleg az adott magánszemély általános ismeretei befolyásolják. A szerzők szerint az általános ismeretek körébe tartozik a pénzügyi műveltség, amelynek legalább olyan szintje szükséges, hogy az adott személy értse, fel tudja mérni a saját pénzügyi helyzetét és az adózási szabályok hatását a pénzügyi helyzetére. Ezen felül az általános ismereti körbe sorolják azt a képességet, amely alapján az adott személy képes megérteni a kormányok pénzügyi stratégiát (Bornman–Ramutumbu, 2019).

Egy ország jogszabályai önmagában is bonyolultak, sokrétűek; a határon átnyúló távmunka esetében ráadásul egy másik ország jogszabályainak, lehetőségeinek ismerete is szükséges. Ez a tény valószínűsíthetően növeli a kockázatát annak, hogy a magánszemély nem megfelelően kezeli a kapcsolódó adózási kérdéseket.

Az adóügyi illetőség nagyon fontos fogalom, vélelmezhetően azonban a személyi jövedelemadót fizető magánszemélyek többsége számára teljesen ismeretlen, pedig az adóügyi illetőség alapján tudjuk meghatározni, hogy mely államban kell a személyi jövedelemadót megfizetni a magánszemélyek úgynevezett világjövedelme után. Egyes esetek ez alól kivételt képeznek, ilyenek például az ingatlanvagyon hasznosításából származó jövedelmek, ilyenkor ugyanis az ingatlan fekvése lesz az irányadó az adóztató állam meghatározásakor.

Egy magánszemély adóügyi illetősége változtatható, így felmerül annak a lehetősége, hogy a magánszemély adóügyi illetőségét úgy próbálja megváltoztatni, hogy a személyijövedelemadó-kötelezettségét minimalizálja. Az egyszerűen megállá-

pítható, hogy mivel az országok különböző személyijövedelemadó-kulcsokat alkalmaznak, az átlagos adóterhelés is eltérő, így valószínűsíthető, hogy az adóügyi illetőség áthelyezésével az adófizetési kötelezettség csökkenthető, a nettó jövedelem növelhető.

A Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV) által kiadott információs füzet segít abban, hogy eligazodjunk az adóügyi illetőség meghatározásának hazai kérdéseiben. Fontos, hogy a magyar személyijövedelemadó-törvény szabályozása alapján egy magyar állampolgárságú magánszemély – attól függetlenül, hogy hány napot tölt Magyarországon vagy külföldön – Magyarországon bír adóügyi illetőséggel. Ez nem jelenti azonban azt, hogy egy magyar állampolgár nem változtathat az adóügyi illetőségén (NAV, 2023a).

Amennyiben ugyanis a másik érintett állam belső jogszabályai alapján is adóügyi illetőséggel bír a kérdéses magánszemély, és a két állam között van nemzetközi egyezmény, akkor a következő lépések vizsgálatával megállapítható az adóügyi illetőség. Először is a lakóhely vizsgálata alapján próbálunk a két állam között dönteni. Ha mind a két államban van állandó lakóhelye, akkor a létező központjának vizsgálatával próbáljuk megállapítani az adóügyi illetőséget. Amennyiben nem sikerül kiválasztani egyik államot sem, akkor a szokásos tartózkodási hely lehet a döntő szempont. Utolsó lépésként az állampolgárság alapján választjuk ki az adóügyi illetőséggel bíró államot. Ha ennek alapján sem jutunk dűlőre, akkor az illetőség kérdésében a két állam illetékes hatóságai egyeztető eljárásban döntenek (NAV, 2023a).

Más logika érvényesül abban az esetben, ha olyan államból származik a magánszemélynek jövedelme, amely állammal nincs Magyarországnak egyezménye. Ebben az esetben ugyanis az adott jövedelem mind a két államban adóztatható. Ekkor a Magyarországon fizetendő személyi jövedelemadó összegét csökkenti a külföldön megfizetett adó 90 százalékára, de legfeljebb a vonatkozó jövedelem adóalapjára 15 százalékkal megállapított adó (NAV, 2023a).

3.2. Elérhető-e a magánszemély teljes adómentessége?

A határon átnyúló távmunka lehetőségére reagálva, több állam bevezette az úgynevezett digitális nomád vízum intézményét, amely könnyebbé teszi az államok közötti mozgást, munkavállalást, és csökkenti a munkáltatók és munkavállalók kockázatát. A KPMG által készített interaktív térkép régiókra és 44 országra bontva mutatja be a vízumlehetőségeket. A tanulmányban főbb témakörökre koncentrálva találunk információt az egyes országok által bevezetett vízumokkal kapcsolatosan. A feltételeken, a vonatkozó díjakon túl az elkészített tanulmány

azt is bemutatja, hogy a vízum birtokosát milyen személyijövedelemadó-, illetőleg járulékfizetési kötelezettség terheli majd az adott államban (KPMG, 2022).

A KPMG által készített összefoglaló alapján látható, hogy a Magyarországgal szomszédos Horvátország például adómentességet és járulékmენტességet ígér, ami valószínűleg vonzó a digitális nomádok számára. Magyarországi magánszemélyek számára csábító lehet ez a lehetőség, de a feltételek alapján az Európai Gazdasági Térség országainak magánszemélyei nem igényelhetik ezt a vízumot, ennek megfelelően ez a lehetőség nem elérhető a magyar magánszemélyek számára. Azonban számukra is akad az összefoglalóban olyan állam, amely teljes adó- és járulékmენტességet ajánl, mint például Barbados (KPMG, 2022).

Fontos kiemelni, hogy az adóügyi illetőség elvesztése nem lehetséges; annak megállapítása sokszor ugyan nem egyszerű, de egy magánszemély esetében mindenképpen van olyan állam, amelyben az adott magánszemély adóügyi illetőséggel bír (Deloitte, 2023).

A teljes adó- és járulékfizetés-mentesség megoldható, de a határon átnyúló távmunkák korábban felvázolt eseteinek (2. ábra) nagy részében gyakorlatilag nem kivitelezhető. Ouro (2023) a digitális nomádok esetében arra a megállapításra jutott, hogy adózási szempontból megfontolandó, melyik országba helyezik az adóügyi illetőségüket annak érdekében, hogy az adófizetési kötelezettségüket minimalizálják. További utazásaikat és annak időtartamait érdemes annak megfelelően alakítaniuk, hogy a választott adóügyi illetőségük ne kerüljön veszélybe.

Érdemes megjegyezni, hogy Magyarország is felkerült azon országok listájára, amelyek szívesen látják a harmadik országból érkező digitális nomádokat. Ezen magánszemélyek a Fehér Kártyával jogszerűen tartózkodhatnak Magyarországon maximum két évig, azonban részükre adó- és járulékkedvezmény nem elérhető. Az adó- és járulékfizetési kötelezettséget az általános szabályok alapján kell megállapítani esetükben, azaz nincs szó adómentességről (KPMG, 2022).

3.3. A munkavállaló kockázata

Amennyiben az adóügyi illetőséget helytelenül állapították meg, a kockázatot az érintett munkavállaló viseli. Előfordulhat, hogy a munkabéréből ugyan levonták a személyi jövedelemadót, de azt nem a megfelelő szabályok alapján, a megfelelő állam részére fizették meg. Ebben az esetben a magánszemélynek az egyik államban adótűlfizetése, míg a másik államban adóhiánya keletkezik, amelyet egy esetleges adóellenőrzés során rendeznie kell.

A helytelen adóügyi illetőség rendezése akár további kellemetlen meglepetéseket is tartogathat, amennyiben kiderül, hogy a másik ország magasabb adókulcs-

csal adóztatja az adott jövedelmet. Ily módon a magasabb adóteherrel számolva, a végleges vonatkozó nettó munkabér jelentősen kevesebb lehet a korábnál (RSM, 2022).

Az adóhiányon túl az adózónak továbbá számolnia kell az esetleges bírságokkal és büntetésekkel is egy esetleges adóellenőrzés során. Ezen bírságok és büntetések tovább csökkentik a bevételét, azaz végső soron a nettó jövedelmét.

Az adóügyi illetőség igazolását a magánszemély maga is kezdeményezheti az illetékes adóhivatalnál, ezzel csökkentheti a helytelen adóügyi illetőség megállapításából fakadó kockázatait (NAV, 2023a).

3.4. Munkavégzés a pandémia alatt

A pandémia során sok munkavállaló, munkáltató akaratlanul sodródott adóügyi szempontból problémás helyzetbe, amire nagyobb adótanácsadó cégek munkatársai és a gazdasági lapok próbálták az érintettek figyelmét felhívni.

Példaképpen azokat az eseteket mutatták be, ahol az egyébként külföldön, jellemzően Ausztriában dolgozó és adózó magánszemély a vészhelyzet idejére hazaköltözött Magyarországra, és onnan távmunkában végezte a feladatait. Az osztrák munkáltatónak igazodnia kellett az adóügyi illetőség változásához. Amennyiben ez nem történt meg, és továbbra is az osztrák szabályok alapján vonta le a személyi jövedelemadó összegét, és fizette azt meg az osztrák állam részére, a magánszemélynek Ausztriában túlfizetése, míg Magyarországon adóhiánya keletkezett. Az adókötelezettség rendezésével a magánszemély jelentős adóelőnyre tehet szert, tekintettel arra, hogy a magyarországi adókulcs jelentősen alacsonyabb az osztrák adókulcsnál, amely akár 37,5 százalék is lehet (RSM, 2022).

3.5. Munkáltatói kockázat – telephelykockázat

A belföldi távmunkán túlmutató nemzetközi távmunka adózási kérdései nagyon összetettek. A KPMG kutatásában 52 országból 580 vállalat vett részt. A résztvevők 82 százaléka az adózási és jogi szabályoknak való megfelelést nevezte meg legfőbb kihívásként a határon átnyúló távmunkával kapcsolatban, ezt 65 százalékkal a társasági adó telephelykockázatának kezelése követte. Azaz a felmerülő problémák, kihívások listáját két adózási terület uralja 2023-ban a vizsgálatban résztvevő cégek között (KPMG, 2023).

Amennyiben a határon átnyúló távmunka eredményeképpen telephelye keletkezik a munkáltató társaságnak, az jelentős társaságiadó-következményekkel járhat. Magyarország esetében egy ilyen telephely a társaságiadó-fizetési kötelezettségen túl helyi iparűzésiadó-fizetési kötelezettséget is eredményezhet.

Ouro (2023) tanulmányában többek között arra kereste a választ, hogy a portugál jogi szabályozás és a Portugáliával kötött, vonatkozó nemzetközi egyezmények tükrében:

- 1.) Jelenthetnek-e állandó telephelyet (fixed place of business) a digitális nomádok által használt különböző helyek, mint például az Airbnb-szállások, coworking irodák, hotelek stb.?
- 2.) A digitális nomádok által használt számítógépek, okostelefonok tekinthetők-e állandó telephelynek?

Az első kérdés vizsgálata során arra jutottak, hogy fontos tényező, ki fizet az adott szállásért, hotelszobáért, irodáért stb. Amennyiben a munkáltató biztosítja ezeket a helyeket a munkavállalói számára, felmerülhet, hogy ezek a helyek telephelynek számíthatnak a társasági adó szempontjából. A második kérdés esetén az elemzésük során arra a megállapításra jutottak: az a tény, hogy a laptopok és mobiltelefonok mozgathatók, hordozhatók, egyértelművé teszi, hogy azok nem köthetők egy bizonyos földrajzi ponthoz, így az állandó telephely fogalma szó szerinti értelmének nem felelnek meg.

Az Ernst and Young által végzett „International Tax and Transfer Pricing” elnevezésű kutatás összefoglalójában rámutatnak, hogy a határon átnyúló távmunka transzferár szempontjából is kihívást jelent a társaságok számára. A határon átnyúló távmunka véleményük szerint főleg olyan munkavállalókat érint, akik magas fizetéssel, kimagasló tudással rendelkeznek, és munkájuk, döntéseik során jelentős értéket hoznak létre. Az előbbieik alapján felvetődik az adott társaság profitallokációjának problémája: az, hogy a távmunka miatt kialakult telephelyhez mennyi profit allokálható. A kutatás résztvevőinek 47 százaléka azt nyilatkozta, hogy jelenleg is kihívásokkal küzd ezen problémával kapcsolatosan (EY, 2021).

Talán a fentiek alapján nem meglepő, hogy a KPMG (2023) kutatásában részt vevő társaságok 7 százaléka elzárkózik a távmunka alkalmazásától, bevezetésétől. A kutatásban részt vevő cégek 73 százaléka összeségében támogatja a home office intézményét, azaz a határokon belüli távmunkát és 52 százalékuuk biztosít lehetőséget arra, hogy maximum 90 nap erejéig határon átnyúló távmunka keretében végezze valaki a munkáját. Ezen két esetben a társaságnak sem telephely-, sem transzferárkockázata nem keletkezik. A kutatás eredményei alapján azonban látható, hogy a társaságok 10 százaléka engedi munkavállalóinak 90 napnál hosszabb időtartamra a határon átnyúló távmunkát, 18 százalékuuk pedig alkalmazza az úgynevezett virtuális kiküldetéseket, amikor a munkavállaló egy más államban lévő kapcsolt vállalkozás egyik pozícióját tölti be anélkül, hogy fizikailag elköltözne.

A határon átnyúló távmunkákhoz kapcsolódó adminisztrációs terhek, az esetleges adókockázatok gátolják a munkavégzés ezen formájának elterjedését. A munkáltatók munkavállalói nyomásra és/vagy saját üzleti érdekeik miatt alkalmazzák ugyan ezeket a nem tipikus foglalkoztatási formákat, de csak jelentős többlet-ráfördítással lehet a kockázatokat csökkenteni. Megoldást jelenthet a társaságok részéről a világos eljárások kidolgozása, az esetek standardizálása.

4. A KÖLTSÉGVETÉSI BEVÉTELEK ALAKULÁSA A HATÁRON ÁTNYÚLÓ TÁVMUNKA TÜKRÉBEN

A munkaerőpiaci változások, a munkavállalók tudatos döntései jelentősen befolyásolhatják az államok adóbevételeit, különös tekintettel a személyi jövedelemadóra és a kapcsolódó járulékokra, de akár a társaságiadó- vagy az általános forgalmiadó-bevételeket is érinthetik a munkavállalói döntések.

Hagyományosan a külföldre költözés és az ottani jelenléti munkavállalás volt jellemző. Ez a jelenség több szempontból is kihívást jelenthet, átalakítja az országok munkaerőpiacát, beilleszkedési problémákat vethet fel, továbbá negatívan hat a személyijövedelemadó-bevételekre a magánszemély eredeti adóügyi illetőségű országában, amennyiben a külföldre költözés együtt jár az adóügyi illetőség változásával. Például a vonzó digitális nomád vízummal rendelkező országok el tudják csábítani a munkavállalókat más országoktól.

A digitalizáció fejlődésével megteremtődött annak a lehetősége, hogy a feladatok egy részét távolról is el lehessen végezni, így a távmunka történhet akár külföldről is, ami kiválthatja a helyi munkavállalót. Amennyiben a feladatot más ország munkavállalója fogja elvégezni (távmunkában) a magyar munkavállaló helyett, a vonatkozó személyijövedelemadó-alap átkerül a másik országhoz, gazdagítva az ottani adóbevételeket, csökkentve a hazai adóbevételeket és a hazai munkakínálatot.

A határon átnyúló távmunka oly módon is megvalósulhat, hogy saját munkavállaló kerül külföldre, és onnan dolgozik távmunkában tovább. Amennyiben ez adóügyiilletőség-változást is eredményez, az adóügyi illetőséggel korábban bíró ország személyijövedelemadó-alapot, azaz potenciálisan személyijövedelemadó-bevételt veszít.

Abban az esetben, ha a munkavégzés fizikailag is más országban történik, a munkavállaló fogyasztásához kapcsolódó általános forgalmi adóból származó bevételek is átkerülnek a fogadó országhoz. A fogadó ország tehát potenciálisan növelheti többek között mind a személyi jövedelemadóból, mind az általános forgalmi adóból származó bevételeit.

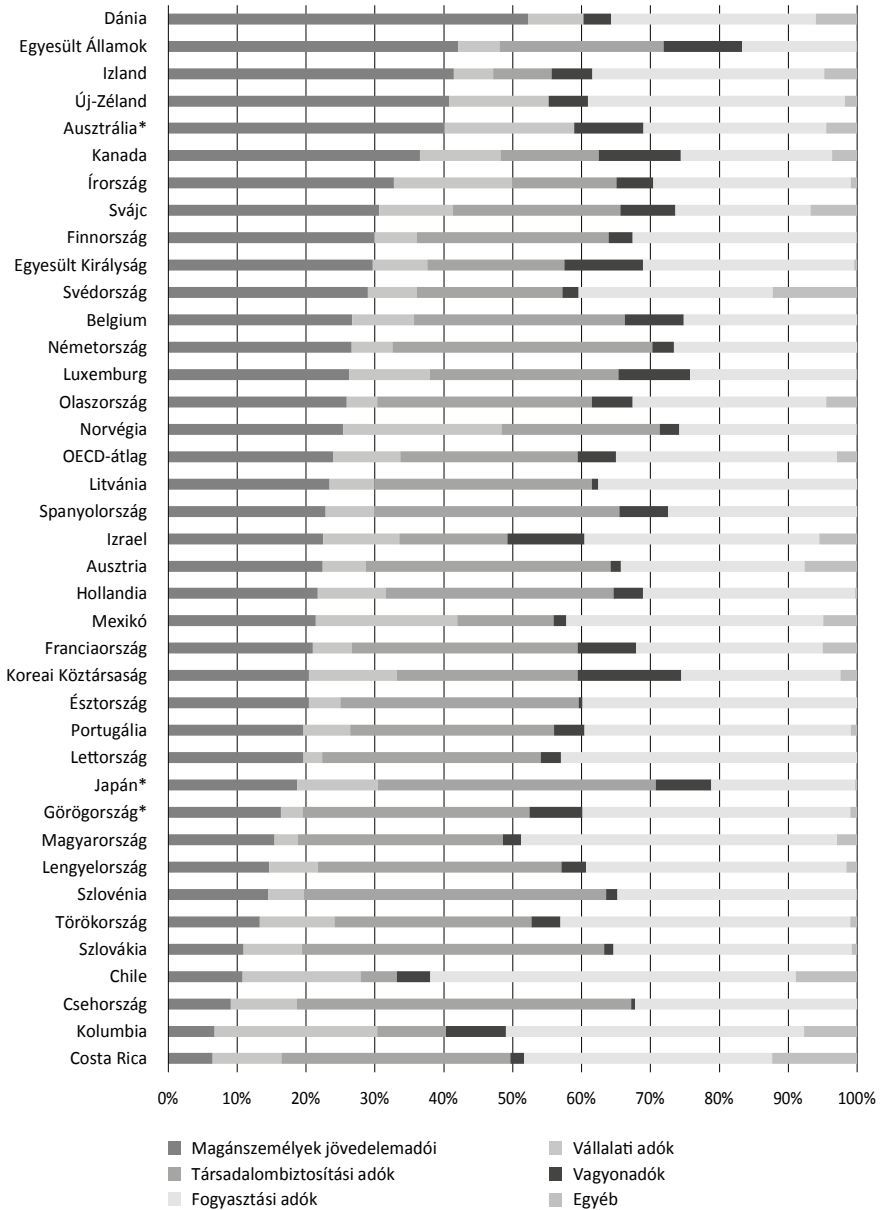
A személyijövedelemadó-alapért versenyhelyzet alakulhat ki az érintett országok között – ennek egyik eszköze lehet például a digitális vízum rendszere –, amely verseny „győztese” az az ország lehet, amelyik nagyobb összegű személyi jövedelemadót tud magához vonzani, mint amennyit elveszít. Ez a képesség azonban nem kizárólag adóügyi kérdés, nagyban függ a jogi környezettől, a potenciális munkavállalók képzettségétől, nyelvtudásától, a munkaerőpiaci helyzettől, az ország megítélésétől és még számos egyéb tényezőtől.

4.1. Személyijövedelemadó-bevételek és -kulcsok – nemzetközi kitekintés

Az OECD-országok esetében a 2021-es összes adóbevételeik 23,9 százalékát adta ki a magánszemélyek jövedelmeihez kapcsolódó adók összessége. A kapcsolódó adókkal és járulékokkal már a bevételek közel felét adták az adóbevételeknek (49,6 százalék). A társaságok nyereségéhez és jövedelméhez kapcsolódó adóbevételek ezzel szemben az összbevétel 9,8 százalékát tették ki.

4. ábra

Adóbevételek megoszlása az OECD országokban

Megjegyzés: * Ausztrália, Japán és Görögország esetében az adatok 2020-as adatok, a 2021-re vonatkozók még nem voltak elérhetők.

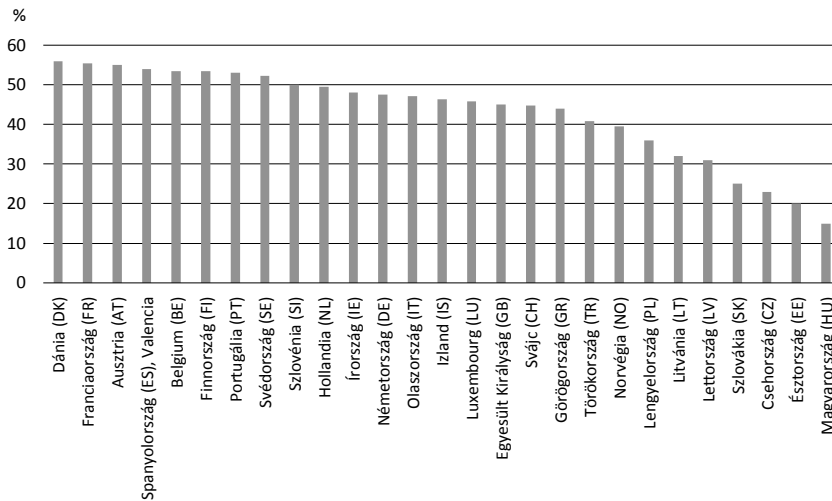
Forrás: Tax Foundation (2023a)

Magyarországnak a magánszemélyek jövedelmeihez kapcsolódó adóból származó bevétele (15,4%) elmarad az OECD-átlagtól, ami az alacsony, egykulcsos rendszernek köszönhető. A kapcsolódó járulékokkal együtt a 2021-es adóbevételeknek a 45,2 százalékát tette ki. A magyar adóbevételek legnagyobb szeletét az OECD-átlagot (32,1%) jelentősen meghaladó fogyasztási adók adták 45,9 százalékkal (Tax Foundation, 2023b).

A személyijövedelemadó-rendszerek országoként jelentősen eltérhetnek, az egyik markáns különbség az adókulcsok nagyságában és szerkezetében figyelhető meg. A legtöbb ország esetében úgynevezett progresszív adókulcsok rendszeréről beszélhetünk, azaz különböző jövedelmi sávokhoz különböző adókulcsokat rendelnek a jogszabályok. Magyarországon egykulcsos rendszer működik, és a hatályos adókulcs 15 százalék. Ezen különbségek eltérő adóterhelést jelentenek az adózók számára.

5. ábra

A személyi jövedelemadó legmagasabb kulcsa az európai OECD-országok esetében (%)

Forrás: Tax Foundation (2023b) alapján saját szerkesztés

4.2. A határon átnyúló távmunka potenciális költségvetési hatása – nemzetközi kutatások

A határon átnyúló távmunka hatását a személyijövedelemadó-bevételre (De la Feria–Maffini, 2021) vizsgálta meg az Egyesült Királyság esetében. Számításai során az alábbi szempontokat vették figyelembe: a távmunkában végezhető munkahelyek száma; a személyi jövedelemadót fizetők számossága a két legmagasabb adózási sávban; továbbá az ezen két sávhoz tartozó személyi jövedelemadó és a kapcsolódó járulékbévelet. Azzal a feltételezéssel éltek, hogy a távmunkában végezhető munkák összességét nem, hanem csak egy részét fogják határon átnyúló távmunka keretében elvégezni a munkavállalók. Ennek megfelelően három forgatókönyvet különböztettek meg: 50, 25 vagy 10 százalék azoknak az adófizetőknek az aránya, akik nemzetközileg is mobilak. A számításai alapján a várható veszteség 6,5 milliárd font és 32,5 milliárd font közé esik éves szinten.

A Valutaalap is foglalkozott a határon átnyúló távmunkának a várható személyijövedelemadó-bevételre gyakorolt hatásával. Az általuk végzett számítás két-szintű. A kalkulációba bevont 107 országot két csoportra bontja: azon országok körére, ahol az effektív személyijövedelemadó-ráta magasabb, a másik csoportot azon országok alkotják, ahol a személyijövedelemadó-ráta alacsonyabb, mint a világátlag, és a távmunka feltételei adottak. A modell alapján meghatározták a várható személyijövedelemadó-alap eróziójának mértékét. Számításai alapján 40 milliárd dollárra becsülhető az érintett adóalap, ami az 1,25 százaléka az érintett, magasabb effektív személyijövedelemadó-kulccsal rendelkező országok összes személyijövedelemadó-alapjának (IMF, 2022).

4.3. A határon átnyúló távmunka potenciális költségvetési hatása Magyarországon

Magyarország esetében a határon átnyúló távmunkának a személyijövedelemadó-bevételre gyakorolt, becsült hatását az alábbi módon és feltételezésekkel állapították meg.

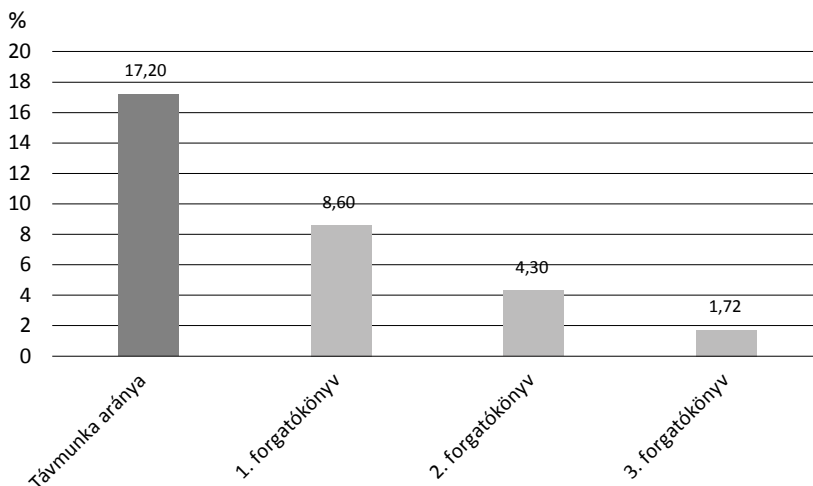
A távmunka potenciális arányát a KSH által 2020-ban mért, legmagasabb 17,2 százalék adja, mivel a pandémia alatt bebizonyosodott, hogy ezek a munkák távmunkában elvégezhetőek.

Követve de la Feria módszerét, három forgatókönyvet dolgoztak ki: a távmunkában végezhető munkák 50, 25 vagy 10 százaléka tekinthető nemzetközileg is mobilnak. A legoptimistább feltételezés szerint a munkák 8,6 százaléka elvégezhető határon átnyúló távmunkában, míg a legpesszimistább forgatókönyv szerint 1,72 százaléka. Ezek az arányok messze elmaradnak az Egyesült Királyság esetében

számolt arányoktól, tekintettel arra, hogy ott a becsült távmunkaarány jelentősen magasabb, 31 százalék.

6. ábra

Becsült határon átnyúló távmunka aránya – lehetséges forgatókönyvek

Forrás: saját szerkesztés

Az Adóhivatal 2023-ban kiadott évkönyvében található részletesebb adatokat a személyijövedelemadó-bevételekkel kapcsolatosan. Az adófizetők száma 4 537 673 fő volt, akik összességében 2 851 305 millió forint személyi jövedelemadót fizettek meg a 2021-es adóévre vonatkozóan (NAV, 2023b).

Tekintettel arra, hogy az Adóhivatal által közölt adatok nem tartalmazzák a munkaviszonyból származó jövedelem sávok bontását, azonban az éves összevonás alá eső jövedelmeket sávokra bontva bemutatják, ezen arányok alapján állapították meg a munkaviszonyból származó jövedelem sávonkénti arányát is.

A számítás során a feltételezéssel élve határozták meg a határon átnyúló távmunkát, hogy az csak a 8 millió forint feletti éves összevonás alá eső jövedelmű magánszemélyeket érinti, az ezen jövedelemszint alá eső magánszemélyek és/vagy állásaik a modell szempontjából nem mobilak.

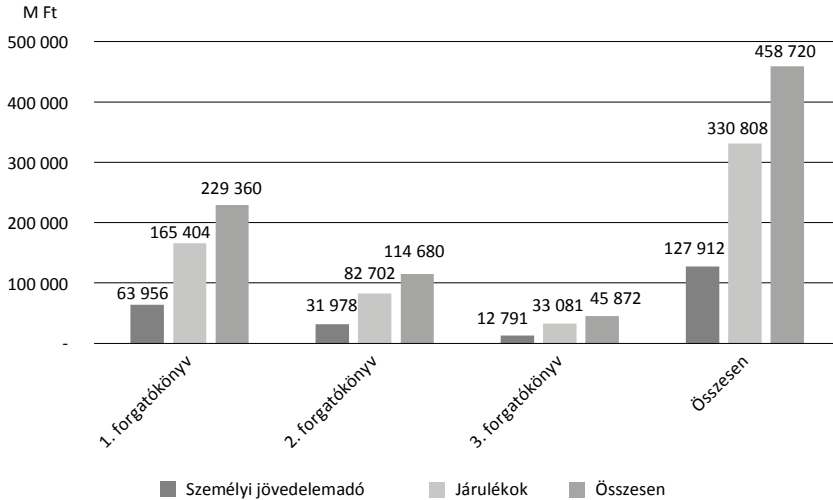
2. táblázat**A távmunkához köthető személyi jövedelemadó és járulék összege**

Sávok	Összevonás alá eső jövedelem sávos megoszlása (%)	Munkaviszonyból származó jövedelem a becsült arányok alapján (M Ft)	Távmunkához köthető személyi jövedelemadó (M Ft)	Távmunkához köthető járulék (M Ft)
0 – 1 000 E Ft között	1,98	338 695		
1 000 – 2 000 E Ft között	4,54	776 603		
2 000 – 3 000 E Ft között	11,6	1 984 273		
3 000 – 4 000 E Ft között	11,69	1 999 668		
4 000 – 6 000 E Ft között	23,22	3 971 967		
6 000 – 8 000 E Ft között	14,38	2 459 814		
8 000 – 10 000 E Ft között	8,51	1 455 704	33 401	86 381
10 000 – 20 000 E Ft között	15,31	2 618 898	60 090	155 405
20 000 E Ft feletti	8,77	1 500 179	34 421	89 021
Összesen	100	17 105 803	127 912	330 808

Forrás: saját szerkesztés

A NAV (2023b) által közzétett adat alapján a 2021-es évben a munkaviszonyból származó jövedelem nagysága 17 105 803 millió forint, az összesített személyijövedelemadó-terhelés pedig 13,34 százalék volt.

Az alkalmazott feltételezések és becslések alapján a munkaviszonyból származó jövedelemhez kapcsolódó személyijövedelemadó-bevétel 2 281 914 millió forint volt, míg a távmunkával végzett munkákhoz (17,2 százalék) kapcsolódó személyijövedelemadó-bevétel nagysága 127 912 millió forint volt 2021-ben. A kapcsolódó járulékok becslése 34 százalékos járulékterheléssel történt, ami a becsült munkaviszonyból származó jövedelmet alapul véve 330 808 millió forint.

7. ábra**Becsült határon átnyúló munkákhoz kapcsolódó személyijövedelemadó- és járulékbevételek – lehetséges forgatókönyvek (M Ft)**

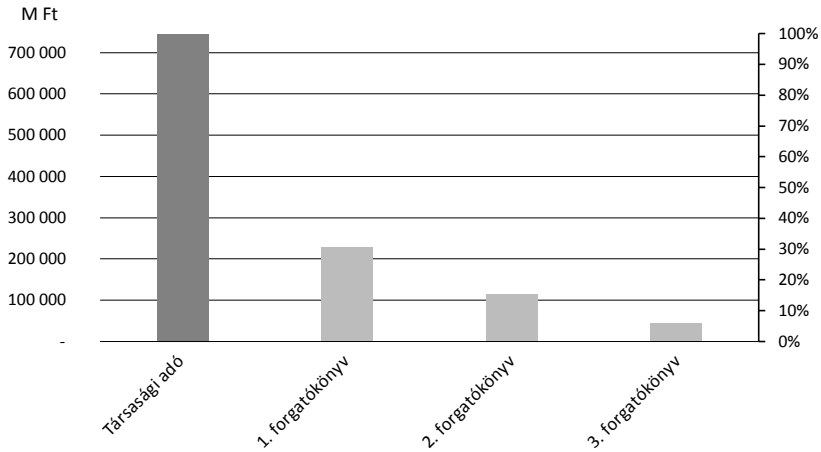
Forrás: KSH (2021) alapján saját szerkesztés

A modell alapján megállapítható, hogy az adó- és járulékbevétel potenciálisan 46 milliárd forint és 229 milliárd forint közötti összeggel csökkenhet, amely megközelítőleg 0,56 százalék és 2,8 százalék közötti csökkenést eredményez az érintett személyijövedelemadó- és járulékbevételekben.

A modellben kalkulált összeg nagyságát jól szemlélteti az alábbi ábra, amely alapján látható, hogy a potenciális bevételkiesés elérheti a teljes társasági adóbevételnek az akár 31 százalékát is.

8. ábra

A potenciális költségvetési bevételekiesés a társaságiadó-bevétel tükrében

Forrás: saját szerkesztés

A számítások során számos becslés és feltételezés figyelembevételével állapítottuk meg a várható hatásokat. Ilyen adat például a távmunka és a határon átnyúló távmunka arányainak meghatározása, vagy a határon átnyúló távmunkához kapcsolódó jövedelemszint megállapítása. Ezen adatok pontosításával pontosabb eredményre tudunk jutni.

A számítások során nem vettük figyelembe azon esetek hatását, amikor magyar adóügyi illetőséggel rendelkező magánszemélyek Magyarországról végeznek határon átnyúló távmunkát; ez az eset az adóbevételek növekedéséhez vezethet, feltételezve, hogy a magyar illetőségű magánszemély magasabb jövedelemszintű munkát tud ily módon elvégezni.

Jelen tanulmányban a vállalkozói és/vagy megbízási szerződéssel szolgáltatást nyújtó magánszemélyeket nem vettük figyelembe.

5. KÖVETKEZTETÉSEK ÉS JAVASLATOK

Jelen cikkben bemutatjuk a távmunka definícióját és a határon átnyúló távmunka eseteit. A hazai és nemzetközi adatok alapján ismertettük a távmunka és a home office számosságát, alkalmazását. A tanulmány friss hirdetési adatok elemzésével rámutatott arra, hogy a távmunka- és home office-lehetőséggel hirdetett állások aránya egyes szektorokban növekvő tendenciát mutat a korábban mért adatokhoz képest.

Ezen tanulmány is megerősíti, hogy a határon átnyúló távmunka jelensége számos veszélyt és lehetőséget is jelenthet a munkavállalók, munkáltatók és az államok számára adózási szempontból. Az adózási szabályok egy-egy ország esetében is igen összetettek, a nemzetközi kérdésekben számolni kell a másik ország jogszabályaival, vagy akár nemzetközi egyezmények előírásaival.

A pénzügyi szempontból tudatos munkavállalók elemi érdeke, hogy egy-egy munkavállalást, országváltást megelőzően gondolják át, hogy vajon változik-e az adóügyi illetőségük. A munkavállaló az adóügyi illetőségének áthelyezésével ugyanis akár adóelőnyhöz juthat, akár adóhátrányba kerülhet, ami végső soron befolyásolja az adott munkához kapcsolódó nettó jövedelmét. A tanulmány rámutat arra, hogy a személyijövedelemadó-kockázatokat a magánszemély viseli. A kockázatokat oly módon tudja csökkenteni, hogy az adott ügylet minden körülményét akár egy szakértő bevonásával megvizsgálja.

A munkáltatók esetében a határon átnyúló távmunka más kockázatokat rejt magában; esetükben inkább a társasági adóval kapcsolatos kérdések izgalmasak, de eljárásokkal, szabályzatokkal is segíthetik munkavállalóik adózási kockázatainak csökkentését. Jelen cikk taglalja a társaságiadó- és transzferárkockázatokat is.

A határon átnyúló távmunka lehetősége is befolyással bír az érintett országok adóbevételeire és munkaerőpiacára. Magyarország esetében a határon átnyúló távmunka azon esete, amikor a távmunkában végezhető munkák egy részét határon túlról látják el – akár az adóügyi illetőség áthelyezésével, akár oly módon, hogy más állam munkavállalóit szerződtetik az adott munkakörre –, a számítások alapján 46–229 milliárd forintnyi bevételkiesést is eredményezhet éves szinten.

A jelen tanulmányban összefoglaltakat, az elvégzett számításokat és a modell korlátait figyelembe véve, az alábbi javaslatok fogalmazhatók meg a politikai döntéshozók, az adóhatóság, a felsőoktatási döntéshozók és a kutatók számára.

A politikai döntéshozók számára ezen folyamatok ismerete, megismerése nagyon fontos. A munkaerő megtartása, megfelelő képzése a határon átnyúló távmunka szempontjából is kiemelkedő fontosságú. Az oktatásban törekedni kell arra, hogy ezen a formálódó munkaerőpiacon a magyar munkavállalók fel tudják venni a versenyt más államok munkavállalóival, ezáltal minimalizálni lehessen azon nem magyar adóilletőséggel bírók számát, akik a magyar munkáltatók által kínált, határon túlról is ellátható feladatokat elvállalják. Ezen felül kívánatos az olyan több nyelven beszélő, képzett munkaerő, akik akár más országok által kínált távmunkák elvégzésére is alkalmasak.

A határon átnyúló távmunka adózási szempontból történő kezelése, szabályozása a nagy, multinacionális vállalatoknak is fejtörést okoz, pedig nagy reputációjú adótanácsadó cégek állnak rendelkezésükre, hogy megoldást találjanak a felmerülő kérdésekre, kidolgozzák a megfelelő szabályzatokat, azaz végső soron

a kapcsolódó kockázati szintet csökkentse. Az efféle ügyletek azonban a kis- és középvállalkozások esetében is ugyanolyan bonyolultak, viszont erőforrásaik szűkössége vagy az információhiány miatt vélhetően nem vagy nehezen találják meg a megfelelő megoldásokat.

Nagyon fontos tehát, hogy az Adóhatóság segítse és információval lássa el az érintetteket. A figyelemfelhívás, az egyszerűbb esetek bemutatása elősegítheti az adózók jogkövető magatartását. Jelenleg az Adóhatóság által 2023. január 30-án elérhetővé tett információs füzet ad eligazítást a magánszemélyek külföldről származó jövedelméhez kapcsolódó adó- és járulékfizetési kötelezettség megállapításához. Az anyag 29 oldalon keresztül taglalja a szabályokat, és bár példákkal, ábrákkal segíti a megértést, nyelvezete bonyolult, laikusok számára nehezebben érthető, így javasolt egy egyszerűbb, közérthetőbb változat vagy e-learning anyag közzététele is.

Az Adóhatóságnak fel kell készülnie arra, hogy a megszaporodó esetek ellenőrzésére megfelelő apparátussal és módszerekkel rendelkezzen. A médiában szereplő hírességek, sportolók és előadóművészek könnyebben kerülnek a hatóságok látókörébe, mint a munkavállalók sokasága.

Az adózók ismeretének elmélyítésében a felsőoktatásnak és a felnőttképzési szektornak is jelentős szerepe van. Tekintettel arra, hogy a munkakörök, szakterületek tekintetében széles körben terjedhet el a határon átnyúló távmunka, érdemes az érintett, leendő munkavállalók és munkáltatók részére külön kurzusokat kifejleszteni és tartani, amelyek segítik őket eligazodni az ilyen speciális helyzetekben. Fontos kiemelni, hogy a téma összetettsége miatt az adótanácsadók, adószakértők továbbképzése is kiemelt fontosságú.

Az érintett munkavállalók számára javasolt a korábbi külföldi munkavégzésükre tekintettel az alkalmazott szabályok átvizsgálása a kockázatok elkerülése és/vagy az esetleges túlfizetést vagy adóhiányt eredményező, helytelen gyakorlatok felismerése érdekében.

Ami a jövőbeni kutatási lehetőségeket illeti, érdemes lehet tovább kutatni és elemezni a határon átnyúló távmunka elterjedését, az érintett munkahelyek arányát, a kapcsolódó jövedelmek nagyságát. Érdemes továbbá azt is vizsgálni, hogy Magyarország munkavállalói mennyire tudnak a megváltozott munkaerőpiaci lehetőségekkel élni, azaz hányan és milyen jövedelemszint mellett tudnak itthonról határon átnyúló távmunkában foglalkoztatva munkát végezni, és ezt milyen jövedelemszint mellett teszik, tehetik.

További kutatható terület a Magyarország által a harmadik országbeli állampolgárságú digitális nomádok vonzására bevezetett Fehér Kártya hatása. Az, hogy hány kártyát bocsátottak ki, milyen állampolgárságú, jövedelemszintű magán-

személy vette igénybe ezt a lehetőséget, valamint az adóbevételekre gyakorolt hatás mind érdekes kutatói szempontból.

HIVATKOZÁSOK

- Boeri, T. – Caiumi, A. – Paccagnella, M. (2020): *Mitigating the work-safety trade-off. Covid Economics*, Centre for Economic Policy Research 2.
- Bornman, M. – Ramutumbu, P. (2019): A conceptual framework of tax knowledge. *Meditari Accountancy Research*, 27. <https://doi.org/10.1108/MEDAR-09-2018-0379>.
- Brynjolfsson, E. – Horton, J. J. – Ozimek, A. – Rock, D. – Sharma, G. – TuYe, H.-Y. (2020): COVID-19 and Remote Work: An Early Look at US Data. <https://doi.org/10.3386/w27344>.
- Deloitte (2023): Tények és tévhitek az SZJA és a TB területén. Illetőség az adóegyezmények alapján. Deloitte, <https://www2.deloitte.com/hu/hu/pages/ado/cikkek/tenyek-es-tevhitek-szja-tb.html>.
- Esteller Moré, A. – Galmarini, U. (2023): *Optimal tax administration responses to fake mobility and underreporting*. IEB Working Paper 2023/03, <https://diposit.ub.edu/dspace/handle/2445/196169>.
- Eurostat (2022): Rise in EU population working from home. <https://ec.europa.eu/eurostat/web/products-eurostat-news/-/ddn-20221108-1>.
- EY (2021): *International Tax and Transfer Pricing survey*. Ernst and Young, https://www.ey.com/en_be/tax/tax-alerts/2021-ey-international-tax-and-transfer-pricing-survey-now-available.
- De la Feria, R. – Maffini, G. (2021): The impact of digitalisation on personal income taxes. *British Tax Review*, 2, 154–168.
- IMF (2022): Coordinating taxation across borders (Fiscal Monitor Report, Fiscal Policy from Pandemic to War), <https://www.imf.org/en/Publications/FM/Issues/2022/04/12/fiscal-monitor-april-2022>.
- Kleven, H. – Landais, C. – Muñoz, M., – Stantcheva, S. (2020): Taxation and Migration: Evidence and Policy Implications. *Journal of Economic Perspectives*, 34(2), 119–142., <https://doi.org/10.1257/jep.34.2.119>.
- KPMG (2022): *Digital Nomad and Remote Work visa options*. KPMG, <https://kpmg.com/xx/en/home/insights/2022/10/flash-alert-2022-175.html>.
- KPMG (2023): *Insights on current trends in remote working*. KPMG, <https://kpmg.com/xx/en/home/insights/2022/03/insights-on-current-trends-in-remote-working.html>.
- KSH (2021): Felértékelődött a távmunka a Covid19 árnyékában. <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/koronavirus-tavmunka/index.html>.
- NAV (2023a): Magánszemélyek külföldről származó jövedelme. NAV információs füzetek, https://nav.gov.hu/ugyfeliranytu/nezzen-utana/inf_fuz/2023.
- NAV (2023b): *NAV Évkönyv 2022*. <https://nav.gov.hu/kiadvanyok/evkonyvek>.
- Ouro, M. (2023): There Must Be Fifty Ways to Tax a Digital Nomad: Does Taxation Constrain the Geographical Freedom of the Digital Nomad? <https://ssrn.com/abstract=4352563>.
- Süli, Szilvia (2022): *Táv munkában külföldre dolgozik? Most megéri ellenőrizni, hogy biztosan jól adózik-e?* RSM, 2022.02.10, <https://www.rsm.hu/blog/adotanacsadas/2022/02/kulfoldrol-ka-pott-ber-adozasa>.
- Századvég (2022): *Informatikus életpályamodell elemzése*. A Kormányzati Informatikai Fejlesztési Ügynökség és a Szövetség a Digitális Gazdaságért (IVSZ) megbízásából a GINOP-3.1.1 (Programozd a jövőd!) projekt támogatásával.

Tax Foundation (2023a): Sources of Government Revenue in the OECD, 2023. <http://taxfoundation-20785128.hs-sites.com/hs-web-interactive-20785128-128007963406>.

Tax Foundation (2023b): Top Personal Income Tax Rates in Europe. <https://taxfoundation.org/data/all/eu/top-personal-income-tax-rates-europe-2023>

Tonge, R. (2023, April 28): *Tax regulators catching up to growth of remote working*. Grant Thornton. <https://www.grantthornton.com/insights/articles/tax/2023/tax-regulators-catching-up-to-growth-of-remote-working>.

Wildasin, D. E. (2021): Open Economy Public Finance. *CESifo Working Paper* 8953, <https://doi.org/10.2139/ssrn.3812070>.

Jogszabály

2012. évi I. törvény a munka törvénykönyvéről (Mt.) <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1200001.tv>.